

Joó Etelka

Translation in Theorie und Praxis

Ein Scriptum für Studierende (A fordítás elmélete és gyakorlata)

Nyíregyháza: Bessenyei Könyvkiadó, 2008. 190 pp.

Dobos Csilla

Joó Etelka, a Nyíregyházi Főiskola docense, már hosszú évek óta foglalkozik a fordítástudomány elméleti és gyakorlati kérdéseinek a vizsgálatával. Az itt bemutatásra kerülő tankönyve egyenes folytatása és összegzése annak a gazdag tapasztalatnak, amelyet a szerző a Nyíregyházi Főiskolán és a Pannon Egyetemen gyűjtött több évtizedes oktatói tevékenysége során.

A *Translation in Theorie und Praxis* (A fordítás elmélete és gyakorlata) című tankönyv 2008-ban látott napvilágot, s amint arra a szerző a bevezetőben rámutat, könyvét elsősorban germanisztika alap- és mesterképzésben, fordító és tolmács mesterképzésben, valamint szakirányú továbbképzésben résztvevők számára készítette. Meggyőződésem azonban, hogy Dr. Joó Etelka könyvét minden olyan hallgató haszonnal forgathatja, aki megfelelő szintű német nyelvtudással rendelkezik, és tájékozódni kíván a fordítás alapvető kérdéseiről.

A mű egyértelműen hiánypótlónak számít az egyébként rendkívül gazdag és sok területet bemutató fordításeméleti művek sorában (Bart–Klaudy 1986, Dániel 1983, Klaudy 1994, 1999, Zalán 1997, Klaudy–Salánki 1995, 2000, Klaudy–Simigné 1996, Szabari 1999, Muráth 2006, Simigné 2006, Károly 2007, Lőrincz 2007), hiszen az elmúlt években német nyelven nem készült egyetlen olyan tankönyv sem, amely a fordítástudomány különböző területeit ilyen átfogóan tárta volna az olvasó elé. A szerző könyvének megírásával azt a célt tűzte ki, hogy - elsősorban német nyelvű szakirodalom alapján - bemutassa a modern fordítástudomány kialakulását, fejlődését és jelenlegi helyzetét, külön figyelmet fordítva a tolmácsolással kapcsolatos alapvető kérdésekre. Elismerés illeti a szerzőt azért, mert célkitűzését a terjedelmi korlátok ellenére is maximálisan sikerült megvalósítania, hiszen a rendkívül gazdag és szerteágazó szakirodalom összegzésével a téma csaknem minden fontos területét érinti munkájában. A bemutatott mű hatalmas anyagot dolgoz fel olvasmányos, közérthető formában.

Szerkezetét tekintve a tankönyv kilenc fejezetre tagolódik, majd egy összegzést követően szöveggyűjtemény (87–161) és irodalomjegyzék (163–190) zárja a művet. Az egyes fejezetek az alábbi témákat tárgyalják: (1) Nyelvi közvetítés, (2) Fordítás, (3) A fordítástudomány kialakulása, (4) A fordítástudomány feladatai és területei, (5) Fordításemélet, (6) Szaknyelvek és szakfordítás, (7) Fordítás és kultúra, (8) Tolmácsolás, (9) A fordítás és tolmácsolás didaktikája. A tankönyv külön érdeme, hogy az elméleti részt követően egy olyan szöveggyűjteménnyel találkozik az olvasó, amely eredeti művek alapján enged bepillantást a fordítás és tolmácsolás alapvető problémáiba, és egyben lehetőséget kínál a hallgatók számára az elméleti kérdések elmélyítésére és gyakorlati feladatok megoldására.

A tankönyv felépítése módszertani szempontból is kifogástalan. Az elméleti fejezetek sora egyre elvontabb szinten tárgyalja a fordítás kérdéseit, s ezeket a fejezeteket zárja a már említett szöveggyűjtemény, ahol a hallgatók nem egy tankönyvszerző tollából, hanem eredeti művek alapján ismerkedhetnek a témával. Ebben a részben a szerző egy

érdekes fordítástörténeti szellemi kalandra invitálja olvasóját, mivel az egyes kivonatokat különböző időszakokból válogatta össze, s egyben megismerteti az olvasót néhány olyan jelentős személyiséggel, akiknek a fordításról és tolmácsolásról vallott nézetei mind a mai napig aktuálisak, de legalábbis elgondolkodásra késztetők. A szöveggyűjteményben az alábbi szerzők műveiből találunk részleteket: Martin Luther (1530), Friedrich Schleiermacher (1813), Georges Mounin (1967), Radegundis Stolze (1994).

Joó Etelka könyve így végső soron kettős célt követ: egyfelől egy tudományos, amennyiben rövid, összegző jellegű áttekintést nyújt a fordítástudomány legfőbb kérdéseiről, másfelől pedig olyan segédkönyvet kíván a diákok rendelkezésére bocsátani, amely fokozatosan tárja fel előttük a fordítás és tolmácsolás világát.

A munka gerincét a fordítás alapvető kérdéseivel foglalkozó részek alkotják. A szerző a fordítástudomány legfontosabb feladatait (Koller 1997) az alábbiakban látja:

- a fordítási folyamat tényezőinek és feltételeinek a feltárása,
- a nyelvpárok közötti ekvivalencia-viszonyok leírása,
- szövegtípusok szerinti fordítási problémák és elméletek bemutatása,
- a fordíthatóság problematikája,
- különböző átváltási műveletek elemzése,
- terminológiai problémák megoldása,
- fordításkritika,
- fordítás-szemponitú szövegelemzés,
- a fordítás történetének kutatása,
- irodalmi művek fordításának vizsgálata,
- a fordítás oktatásának kérdései.

Ezeknek a feladatoknak az alapján nyílik lehetőség a fordítástudomány különböző részterületeinek a meghatározására, melyek közül kétségkívül a fordításelmélet az egyik legérdekesebb és leginkább kutatott terület. Ez a terület foglalkozik ugyanis – többek között – a fordítás folyamatának modellálásával, a fordítás törvényszerűségeinek és módszereinek a meghatározásával, valamint az ekvivalencia és a fordíthatóság kérdéseivel. A tankönyv 5. fejezete ismerteti meg az olvasót a fordítás két fő módszerével, valamint ezzel összefüggésben Nida, Kade és Koller ekvivalenciáról vallott nézeteivel, továbbá Nord, Höning és Snell-Hornby fordítási modelljeivel.

A szerző külön fejezeteket szentel a szakfordításnak és a fordítás kulturális aspektusainak, felsorakoztatva mindazon ismereteket és kompetenciákat, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a fordító számára a szakmailag és funkcionálisan is megfelelő fordítás elkészítéséhez. Szintén külön fejezetben tárgyalja a szerző a tolmácsolás különböző típusait, melynek során részletesen foglalkozik a jegyzetelési módszerek technikai és metodikai kérdéseivel. Igen értékes része Joó Etelka könyvének az irodalomjegyzék, amely rendszerezett keretben tekinti át a legfontosabb műveket és vezeti végig az olvasót a fordítás és tolmácsolás legfontosabb területein.

A Bessenyei Könyvkiadó gondozásában megjelent kötet, úgy vélem, sokat forgatott, hasznos és fontos kézikönyv lesz a hallgatók körében. Nagy érdeme a kötetnek az is, hogy könnyen kezelhető: szerkezete világos, az átfedéseket, tartalmi kapcsolatokat egyértelmű utalások jelzik. Nem hagyható szó nélkül a szemnek is tetszetős, jól olvasható, szellős tipográfia, a maximális áttekinthetőség. Stílusa olvasmányos és közérthető, ezért

kiválóan alkalmas arra, hogy a hallgatók sikerrel forgassák. Hasznos könyv, tanulságos könyv, érdemes elolvasni – nemcsak hallgatóknak.

- Bart I.–Klaudy K. 1986. *A fordítás tudománya. Válogatás a fordításelmélet irodalmából.* Budapest: Tankönyvkiadó.
- Dániel Á. 1983. *A fordítói gondolkodás iskolája.* Budapest: Tankönyvkiadó.
- Károly K. 2007. *Szövegten és fordítás.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Klaudy K.–Salánki Á. 1995. 2000. *Német–magyar fordítástechnika.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Klaudy K.–Simigné Fenyő S. 1996 *Angol–magyar fordítástechnika.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Klaudy K. 1994. 1999. *A fordítás elmélete és gyakorlata. Angol, német, francia, orosz fordítástechnikai példatárral.* Budapest: Scholastica.
- Koller, W. 1997. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft.* Heidelberg: Quelle und Meyer.
- Lőrincz J. 2007. *Kultúrák párbeszéde.* Eger: Líceum Kiadó.
- Muráth J. 2006. *Szakfordítás és segédeszközök.* Válogatott tanulmányok a szakfordítás, a kontrasztív lexikológia, a lexikográfia és a terminológia témaköréből. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar.
- Simigné Fenyő S. 2006. *A fordítás mint nyelvi közvetítés.* Miskolc: Stúdium.
- Szabari K. 1999. *Tolmácsolás. Bevezetés a tolmácsolás elméletébe és gyakorlatába.* Budapest: Scholastica.
- Zalán P. 1997. *Német fordítóiskola.* Budapest: Corvina.